

ANALIZË E PROGRAMEVE EDUKATIVO-ARSIMORE PËR FËMIJË NË TELEVISIONET E KOSOVËS (RTK , KTV, RTV21, KLAN KOSOVA)

Arbnesha Mexhuani¹

Abstrakt

Studimi trajton rolin e televizioneve me frekuencë tokësore, RTK, KTV, RTV21 dhe televizionit kabllor KLAN Kosova, në edukimin e fëmijëve të ciklit fillor dhe të mesëm të ulët në Kosovë. Qëllimi i studimit është të identifikojë se deri në cilin nivel televizionet e ndihmojnë edukimin e nxënësve të arsimit fillor dhe të mesëm të ulët, përmes programeve me përmbajtje edukativo-arsimore, dhe a janë në harmoni me Ligjin e mediave dhe me Kornizën Kurrikulare të Kosovës. Studimit i paraprijnë dy pyetje kërkimore: 1) Deri në cilin nivel e ndihmojnë edukimin shkollor programet edukativo-arsimore në televizione (RTK, KTV, RTV21, KLAN Kosova)? 2.) A janë programet edukativo-arsimore të televizioneve në harmoni me Ligjin për Media dhe me Kornizën e Kurrikulës së Kosovës. Për të analizuar përmbajtjet e programeve edukativo-arsimore që janë në dispozicion për fëmijët, është bërë monitorim përgjatë 36 ditësh, në 24 orë transmetim.

Rezultatet tregojnë se nuk ka dallime të mëdha ndërmjet televizionit publik dhe televizioneve private, sa i përket llojllojshmërisë së programeve dhe kohës transmetuese. Radio Televizioni i Kosovës ua kushton 3 orë e 44 minuta në javë apo (2,3%) programeve edukativo-arsimore për fëmijë. Televizioni 21 ua kushton 3 orë e 30 minuta, (2,08 %), televizioni KTV nuk ka asnjë program edukativo-arsimor, që transmeton enkas për fëmijë, ndërsa Klan Kosova transmeton 2 orë e 20 minuta, apo 1,39%.

Zakonisht programet janë në formë të kuizit - argëtimit dhe prezantimit të aktiviteteve të ndryshme shkollore, që janë në përputhshmëri me Kornizën Kurrikulare të Kosovës, mirëpo shumë pak ndihmojnë edukimin shkollor, ndërsa sa i përket Ligjit për RTK-në, ekzistojnë disa zbrazëtira në ligj, për arsye se nuk ka asnjë nen të veçantë që e përcakton sasinë javore të transmetimit të programeve edukativo-arsimore për fëmijë. Për këtë arsye, Ligji për RTK-në dhe Komisionin e Mediave duhet të obligojë televizionet që të transmetojnë programe edukativo-arsimore, si dhe të aplikojnë standarde të larta profesionale për cilësinë e programeve, pa asnjë përjashtim apo diskriminim të diverzitetëve shoqërorë dhe personave me nevoja të veçanta. Po ashtu, televizionet me frekuencë tokësore, qoftë publike apo private, të investojnë më shumë në prodhimin e programeve vendore për fëmijë me karakter edukativo- arsimor, sepse, duke iu dedikuar fëmijëve dhe shkollave, mediat mund të kontribuojnë shumë në ndërtimin e një sistemi edukimi pozitiv dhe efektiv në Kosovë.

Fjalët çelës: *analizë e përmbajtjeve, edukimi shkollor, Ligji për media , programet edukativo-arsimore, televizionet.*

¹ Hulumtuese në IPK

ANALYSIS OF EDUCATIONAL PROGRAMS FOR CHILDREN, IN TELEVISIONS OF KOSOVO (RTK, KTV, RTV21, KLAN KOSOVA)

Abstract

The study addresses the role of RTK, KTV, RTV21 and KLAN Kosovo cable television in the education of primary and lower secondary school children in Kosovo. The purpose of the study is to identify to what extent do the televisions help the education of primary and lower secondary education students through programs of educational content, and whether they are in harmony with the Law on Media and the Kosovo Curriculum Framework (K.C.F.). The study is preceded by two research questions: 1) To what extent are educational programs on television (RTK, KTV, RTV21, KLAN Kosova) ? 2.) Are Educational Programs of Televisions in accordance with the Law on Media and the Kosovo Curriculum Framework. To analyze the content of educational programs available to children, monitoring was carried out over 36 days, in 24 hours of broadcasting.

The results show that there are no major differences in the content of public television and private television, regarding the variety of programs and broadcasting hours. Television broadcasts 3 hours and 44 minutes a week or (2.3%) educational programs for children. Kosovo Radio Television 21 broadcasts 3 hours and 30 minutes, (2.08%), KTV television does not have any educational program that is broadcasted specially for children, while Klan Kosova broadcasts 2 hours and 20 minutes or 1.39%.

Usually, the programs are in the form of quiz, entertainment, and presentation of various school activities that are in accordance with the Kosovo Curriculum Framework, but very little help with school education. As far as the Law on RTK is concerned, there are some gaps in the law and that is the reason that there is no specific article that determines the weekly amount of broadcasting of educational programs for children. For this reason, the Law on RTK and the Media Commission should oblige televisions to broadcast educational programs and apply high professional standards for the quality of the programs, without any exception or discrimination of social diversities and people with special needs. Also, public and private broadcasting TVs should invest more in the production of local educational programs for children with an educational background, because by dedicated children and schools, the media can contribute a lot to building a positive and effective education system in Kosovo.

Key words: content analysis, school education, Law on Media, Educational Programs, Television.

HYRJJE

Në shoqërinë demokratike mediat kanë rol shumë të rëndësishëm, pasi ato pasqyrojnë jo vetëm realitetin, por, siç thotë Niklas Luhmann (Musai, 2011, f. 9), “mediat krijojnë realitetin“. Funkcionet e mediave që përmbushin nevojat e shoqërisë janë funksioni informativ, funksioni edukues, funksioni orientues, kritikues, kontrollues, social, shoqëror dhe zbavitës. Një ndër mediumet më ndikuese për publikun ka qenë dhe do të mbetet televizioni. Televizioni jo vetëm që e pasqyron realitetin, por, përmes zgjedhjeve të pamjeve filmike, apo emisioneve të ndryshme, pasqyron realitetin në të cilin jetojmë. Duke u bazuar në ndikimin e madh që ka televizioni në shoqërinë tonë dhe në edukimin dhe krijimin e karakterit të fëmijëve, atëherë ne jemi përcaktuar që të analizojmë funksionin edukues të televizionit në programet tokësore të Kosovës, po ashtu për t’u informuar se a janë programet edukativo-arsimore një burim i informacioneve edukuese dhe a e ndihmojnë edukimin shkollor.

Programet edukative-arsimore në televizionet në Kosovë parashihet të kenë një rol ndihmës (plotësues) dhe të jenë burim informacioni edhe për edukimin e nxënësve. Ligji për programet televizive, gjegjësisht neni 1.3, parasheh që programi televiziv të ketë përmbajtje edukative- arsimore të cilësisë së lartë. Po ashtu, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë në Kornizën e Kurrikulës së re parasheh nevojën e domosdoshme për ndërtimin e një shoqërie të dijes dhe integrimin në epokën digjitale. Për t’u integruar me sukses në epokën digjitale, fëmijëve u nevojiten kompetencat mediatike, siç janë: zotërimi i mirëfillte i teknologjisë informative nga fëmijët, njohja e tyre me teknikat dhe pamjet televizive, mënyra se si mesazhet mediatike interpretohen, të jenë mendimtarë kreativë dhe kritikë. Përveç shkollës, kontribuues shumë i madh në zhvillimin e këtyre kompetencave mediatike dhe kompetencave të të mësuarit të fëmijët janë edhe mediat (televizionet) dhe vlerat edukative që ato promovojnë.

Media (televizioni) do të jetë kontribuues shumë i madh në edukimin e fëmijëve shkollorë, nëse programet për fëmijë promovojnë emisione me tema me cilësi të lartë edukativo-arsimore, janë të larmishëm dhe shfaqen në kohë të përshtatshme për fëmijët, që fëmijët të kenë mundësi t’i shikojnë dhe të bëjnë përzgjedhjen e tyre. Mirëpo, programet televizive

shumë herë konsiderohen si përcjellës i shembujve negativë, pasi shumë programe të kanaleve të ndryshme televizive , përmes emisioneve me përmbajtje me cilësi të dobët, përcjellin mesazhe të gabuara të fëmijët. Po ashtu, në mungesë të programeve edukative-arsimore, me cilësi të lartë dhe kreative, fëmijët detyrohen të shikojnë programe të tjera të pakontrolluara, që shkaktojnë rritjen e dhunës, mungesën e komunikimit, pasivitetin, dhe shumë probleme shëndetësore (depresionin, mbipeshën, lodhjen e syve) etj. Duke u bazuar në këtë, qëllimi kryesor i këtij hulumtimi është të monitorojë programet edukative-arsimore për fëmijë, të transmetuara në tri kanale me frekuencë tokësore të Kosovës dhe një digjital, për të identifikuar sasinë, cilësinë e përmbajtjes dhe harmonizimin e tyre me politikën arsimore dhe transmetuese. Më konkretisht, hulumtimi ka për qëllim të identifikojë dhe të analizojë numrin e emisioneve edukativo-arsimore, kohën e shfaqjes së tyre, llojllojshmërinë, cilësinë e përmbajtjes, zhanrin, temat dominuese, ekspertët që i përgatitin programet, mosha e synuar e fëmijëve, aspektet gjuhësore, kulturore, shoqërore, etike, si dhe përputhshmërinë e përmbajtjes së emisioneve me politikën arsimore dhe të transmetimit.

Rëndësia e këtij studimi qëndron në atë se përmes rezultateve të këtij studimi do të informohet shoqëria për vlerat e përmbajtjeve edukativo-arsimore në televizionet tokësore dhe në kontributin e tyre në rritjen, formimin dhe edukimin e fëmijëve. Po ashtu, do të orientohen hapat e tjerë që duhet ndërmarrë për hulumtime të mëtejshme.

Konteksti teorik

Qysh me lindjen e televizorit në 1928, në SHBA, televizioni u pa se do të ishte një mjet reformues në komunikimin publik. Në Kosovë transmetimet e para filluan në Televizionin e Prishtinës (RTP), që u themelua në vitin 1974, ndërsa u mbyll në vitin 1990, për shkak të pushtetit jugosllav. Pas luftës në Kosovë, Radio Televizioni i Prishtinës është transformuar në Radio Televizionin e Kosovës. Më vonë, pas përfundimit të luftës në Kosovë, të vitit 1999, janë themeluar disa programe të tjera të Kosovës, si : RTK, KTV, RTV21, që ende janë të vetmet televizione me frekuencë nacionale tokësore në Kosovë. ([https://sq.wikipedia.org/wiki/Radio Televizioni i Prishtinës](https://sq.wikipedia.org/wiki/Radio_Televizioni_i_Prishtinës)). Në vitin 2012, Kuvendi i Republikës së Kosovës,

në mbështetje të nenit 65 (1) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, miraton Ligjin për Radiotelevizionin e Kosovës. Në nenin 7 parashihen të gjitha obligimet e RTK-së në lidhje me përmbajtjen, kanalet dhe shërbimet që ofron. Në mënyrë të veçantë, paragrafi 1.3 parasheh ofrimin e përmbajtjeve edukativo-arsimore me cilësi të lartë. (Ligji Nr. 04/L-46 29. 2012). Po ashtu, në vitin 2012 Kuvendi i Republikës së Kosovës ka nxjerrë Ligjin për Komisionin e pavarur të mediave, që, sipas nenit 9, politika e transmetimit, gjegjësisht pika 4, thotë se: Politikat e transmetimit do të promovojnë transmetimin e programeve vendore me karakter edukativo-arsimor dhe kulturor, sidomos për të rinjtë. Po ashtu, të promovojë përdorimin e teknologjisë së re, si dhe të reagojë në drejtën e publikut për të ditur dhe për t'u njoftuar përmes promovimit të programeve të sakta dhe informative. (Ligji Nr.04/L-44 Për Komisionin e Mediave, 2012).

Në Ligjin për RTK-në, në nenin 7, paragrafin 1.3, thuhet se RTK-ja ofron përmbajtje edukativo-arsimore të cilësisë së lartë, pa specifikuar përqindjen e kohës së transmetimit të programeve edukativo-arsimore, ndërsa disa vende të tjera i kanë të rregulluara me ligj si detyrim programet edukativo-arsimore dhe përqindjen e tyre në programin e përgjithshëm të transmetimit. Bosnja dhe Hercegovina e ka të detyruar me ligj në televizionin publik sasinë apo përqindjen e programeve edukativo-arsimore në transmetimin javor. “Sipas nenit 3, paragrafi 2, thuhet se të paktën 6% e programit javor do të përbëhet nga një program i fëmijëve me qëllim edukativo-arsimor”.

<https://www.google.com/Analiza,televizijskihprogramezadecuSrbijiNove mbar+2014>. Rumania nuk e ka të paraqitur me ligj detyrimin e televizioneve për të transmetuar në përqindje programe edukativo-arsimore për fëmijë, mirëpo e kanë Këshillin Kombëtar të Mediave, i cili kryen monitorimin dhe ka inspektorët rajonalë që dorëzojnë raporte dhe propozojnë sanksione. Ligji i mediave në Finlandë nuk përcakton përqindje të detyrueshme të programit të fëmijëve, mirëpo në Finlandë ekzistojnë 13 kanale me frekuencë kombëtare, që të gjitha kanë programe edukativo-arsimore të larmishme për fëmijë të moshave të ndryshme. Mbikëqyrja e programeve, koordinimi dhe përmirësimi i edukimit mediatik kombëtar, është nën mbikëqyrjen e Qendrës për Edukim Medial dhe programeve audiovizuale, e cila është përgjegjëse për Ministrinë e

Arsimit, të Shkencës dhe të Kulturës, dhe nga ajo kërkohet të promovojë edukimin e medias, shkathtësitë mediatike të fëmijëve dhe zhvillimin e një sistemi të sigurt, duke shpërndarë informacione për fëmijët dhe mediat, si dhe duke marrë përgjegjësinë për edukimin dhe trajnimin e atyre që i përgatisin dhe i klasifikojnë programet”. Po ashtu, edhe Sllovenia nuk ka të përcaktuar përqindjen e këtyre programeve për transmetim, mirëpo e ka detyrim të sigurojë prodhim cilësor për fëmijë dhe adoleshentë, si dhe ka një program të veçantë për fëmijë. (https://www.google.com/Analiza_televizijskih_programe_za_decu_u_Srbiji_Novembar+2014).

Meqenëse televizioni është një aspekt mjaft i rëndësishëm i jetës së fëmijëve në ditët tona, në shumicën e vendeve të industrializuara, hulumtimet tregojnë se fëmijët në mënyrë të përsëritur shpenzojnë më shumë kohë duke ndjekur televizionin sesa në shkollë, apo në ndonjë veprimtari tjetër. Shumë prej hulumtimeve kanë argumentuar se televizioni përbën pjesën më të madhe të kohës së lirë dhe ka zënë vendin e familjes dhe të shkollës, si ndikimi më i madh social në shoqërinë bashkëkohore (Musai Bardhyl, 2011). Shumë studiues dhe profesionistë të medias në mbledhjen e Samitit Botëror “Fëmijët dhe Media”, kanë konkluduar se televizioni është një burim i rëndësishëm mësimi dhe një mjet për të kontaktuar me botën përreth. Ky diskutim ka ngritur shqetësime serioze për shkak se prindërit, edukatorët dhe krijuesit e politikave nuk janë pajtuar me këtë çështje dhe kanë shprehur mendimin e tyre se kjo çështje duhet analizuar. Mendimi i tyre ka qenë se mediat ushtrojnë një ndikim të dëmshëm te fëmijët, për shkak të mungesës së cilësisë së përmbajtjeve të programeve televizive (Sara Pereira&Manuel Pinto 2011, f. 7). Ndërsa në studimin “Fëmijët dhe Media”, të realizuar nga Instituti Shqiptar i Medias, në Shqipëri (Tiranë), autorët kanë studiuar shikueshmërinë e televizionit dhe programet më të preferuara të fëmijëve në Televizionin Shqiptar (TVSH). Hulumtimi është zhvilluar me grupmosha prej 13-18-vjeçar. Kjo grupmoshë përdor televizionin si mjet zbavitjeje. Sipas tyre, emisionet në TVSH janë të vdekura, të mërzitshme dhe nuk janë të kohës dhe duhet ndryshuar formati. (Instituti Shqiptar i Medias, 2011). Rekomandimet e këtij studimi janë që të monitorohen përmbajtjet mediatike që u drejtohen të miturve, si nga ana etike, ashtu dhe nga ajo cilësore.

Në studimin “Children, Adolescents, and the Media”, autorët kanë thënë se shumë vende të botës kanë nevojë të përmirësojnë programet televizive

dhe të studiojnë efektin e programeve televizive të fëmijët, sidomos të adoleshentët. Sipas tyre, shumë vende të botës kanë analizuar kurrikulat shkollore dhe kanë zhvilluar programe për fëmijë në harmoni me kurrikulat shkollore. (Victor C. Strasburger and Edward Donnerstein, 2009, f. 137).

Hulumtime të shumta janë bërë për ndikimin e televizionit të fëmijët, mirëpo pa specifikuar programet, ndërsa në Kosovë ende nuk është realizuar asnjë hulumtim që ka monitoruar përmbajtjet e programeve dhe vlerat edukative të tyre.

Pyetjet hulumtuese

Deri në cilin nivel e ndihmojnë edukimin e nxënësve të shkollave nëntëvjeçare, programet në televizionet RTK, KTV, RTV21 dhe KLAN KOSOVA?

A janë programet edukativo-arsimore të televizioneve RTK, KTV, RTV21, në harmoni me politikat e transmetimit dhe me Kornizën e Kurrikulës së Kosovës?

METODOLOGJIA

Modeli i hulumtimit

Për të marrë një pasqyrë të përgjithësuar për përmbajtjen e emisioneve edukativo-arsimore në televizionet me frekuencë tokësore dhe për përputhshmërinë e tyre me politikat arsimore dhe transmetuese, është përdorur hulumtimi i përzier (kualitativ dhe kuantitativ), që na ka mundësuar të hulumtojmë për informacione gjithëpërfshirëse dhe të pasura rreth kësaj çështjeje, që është edhe objekt i hulumtimit. Komponenti sasior i këtij hulumtimi bazohet në tri burime kryesore: oraret e programeve edukativo-arsimore të çdo kanali; përqindja e programeve të transmetuara gjatë 36 ditësh dhe kohëzgjatja e tyre.

Përmes hulumtimit kualitativ, kemi siguruar informacione shumë specifike, rekomandime për televizionet, politikat arsimore dhe të transmetuesve, si dhe hulumtime në shkallë më të gjerë. Hulumtimi është i modelit përshkrues dhe vlerësues.

Popullata dhe mostra e studimit

Monitorimi i përmbajtjeve të programeve edukativo-arsimore është bërë në tri televizionet me frekuencë tokësore dhe një televizion që është vetëm satelitor. RTK, KTV, RTV21 (tokësorë) KLAN (digjital). Arsyeja për përzgjedhjen e këtyre televizioneve është se RTK, KTV dhe RTV21 transmetojnë program nëpërmjet rrjetit tokësor dhe e mbulojnë gati tërë territorin e Kosovës, ndërsa televizioni KLAN ka një shikueshmëri të madhe në Kosovë. Në bazë të draft- strategjisë të hartuar nga Komisioni i Pavarur i Mediave, këto tri kanale transmetojnë program 24 orë në ditë, duke mbuluar rreth 62.7% të territorit të Kosovës dhe 80% të popullatës, nëpërmjet transmetimit tokësor.

Në Kosovë televizioni digjital nuk është ende një realitet për të gjithë fëmijët dhe të rriturit, shumica e tyre kanë qasje vetëm në televizionet me rrjet tokësor. Përveç kësaj, një numër i madh i këtyre fëmijëve kanë qasje të kufizuar në ngjarjet kulturore, arsimore, që do të thotë për këtë shtresë të fëmijëve televizioni është mjeti më i rëndësishëm për argëtim, informacione edukativo- arsimore, kulturore, sociale dhe zbatimëse.

Instrumentet e studimit

Për të marrë informacione sa më të sakta, kemi monitoruar programet edukativo-arsimore për fëmijë dhe kemi përdorur intervistën, si teknikë të studimit. Ndërsa, si instrumente të studimit kemi përdorur protokollin e intervistës dhe protokollin e monitorimit. Për të realizuar monitorimin, jemi përcaktuar për qëllimin e monitorimit, kohën dhe kushtet e realizimit. Para monitorimit të programeve edukative në televizionet e lartcekura, së pari jemi informuar për programet e këtyre kanaleve televizive dhe kohën e transmetimit të tyre. Në programe televizive të këtyre kanaleve kemi monitoruar numrin e emisioneve edukativo-arsimore, kohën e shfaqjes së tyre, moshën e synuar të fëmijëve, gjithëpërfshirjen, temat dominante, zhanrin, aspektin gjinor, gjuhësor, kulturor, social, etik, ekspertet që i përgatisin dhe i vlerësojnë programet, si dhe harmonizimin e këtyre programeve me politikën arsimore dhe të transmetuesit. Përveç monitorimit si teknikë e studimit, kemi përdorur edhe intervistën. Intervista është realizuar me katër koordinatorë të këtyre programeve televizive. Pyetjet kanë qenë të hapura. Intervista ka zgjatur 20 minuta.

Procedura e mbledhjes së të dhënave

Si procedurë për mbledhjen e të dhënave kemi përdorur literaturë shkencore, përkatëse, dokumente zyrtare, ligje për media, udhëzues dhe raporte të tjera të studimit. Para monitorimit të programeve edukativo-arsimore në këto televizione, së pari kemi hartuar listën e çështjeve që do të monitorohen. Më pastaj kemi komunikuar me përfaqësues të televizioneve për t'u informuar për orarin e intervistave me redaktorë të programeve. Intervistat kanë zgjatur 20-30 minuta. Pyetjet kanë qenë të hapura. Pyetjet, të cilat u janë parashtruar redaktorëve janë: Kush i përgatit emisionet edukativo-arsimore? Kush i vlerëson apo i kontrollon këto emisione? A bashkëpunojnë realizuesit e këtyre programeve me aktorë të arsimit ? Për të gjitha përgjigjet janë marrë shënime.

Procedura e analizës së të dhënave

Monitorimi i përmbajtjeve të programeve edukativo-arsimore është realizuar me kujdes. Monitorimi ka zgjatur 36 ditë (1 prill deri me 6 Maj) . Është krijuar databazë ndaras për të gjitha kanalet televizive. Janë analizuar përmbajtjet dhe temat dominuese të emisioneve, kohëzgjatja, orari i shfaqjes, gjithëpërfshirja, aspekti gjuhësor dhe mosha e synuar. Programet janë shikuar me kujdes në TV, janë marrë shënime dhe janë shënuar në databazë. Të gjitha të dhënat sasiore janë paraqitur përmes programit Excel 2010. Si teknikë për grumbullimin e të dhënave kemi përdorur edhe intervistën me koordinatore të këtyre programeve. Përgjigjet e tyre janë dëgjuar me kujdes dhe janë marrë shënime. Përgjigjet e tyre janë paraqitur ndaras për secilin televizion, përmes 'Microsoft Office Word 2010'. Meqenëse të dhënat e mbledhura janë të kërkimit cilësor dhe sasior, gjetjet janë të paraqitura përmes 'Microsoft Office Word' dhe përmes programit 'Excel'.

REZULTATET DHE DISKUTIMI I TYRE

Programet edukativo-arsimore në (RTK, KTV, RTV21, KLAN Kosova) dhe përputhshmëria e tyre me Ligjin Nr. 04/L-046 të Radiotelevizionit të Kosovës dhe me Ligjin Nr. 04/L-44 për Komisionin e Pavarur të Mediave.

Televizioni ka një rol kryesor, të rregulluar me ligj për të prodhuar emisione edukativo-arsimore për grupmosha të fëmijëve. Një rol shumë të veçantë në prodhimin e këtyre emisioneve ku fëmijët janë të përfaqësuar dhe kanë interes i përket televizionit publik. Në ligjin Nr. 04/L-046 (Ligji për RTK) dhe Ligjin Nr. 04/L-44 (Ligji për Komisionin e pavarur të mediave) përcaktohen disa nene të përgjithshme për përmbajtjen e programeve. Këto nene i ngarkojnë televizionet me detyrën e transmetimit të programeve edukativo-arsimore për fëmijë, por në disa nene nuk ka specifika të qarta për obligimet e televizionit publik në raport me fëmijët.

Në **Nenin 7 të Ligjit Nr. 04/L-046 (Ligji për RTK)** janë të paraqitura obligimet e RTK-së në lidhje me përmbajtjen, kanalet dhe shërbimet .

Në nenin 7, gjegjësisht në pikën 1.3, thuhet se RTK-ja ofron përmbajtje edukativo-arsimore të cilësisë së lartë, pa e specifikuar se cilës moshë i referohet dhe çfarë kuptojmë me termin cilësi. Për shkak të sigurtisë juridike, ligjore, termet e përdorura në ligj duhet të jenë qartë të definuara me dispozita të veçanta. Termit “cilësi e lartë ”e përdorur në këtë nen i mungon specifikacioni i domethënies së saj, me fjalë të tjera cilat kritere duhet t’i përmbushin emisionet për të arritur pragun e „cilësisë së lartë”. Në shumicën e vendeve rajonale dhe ndërkombëtare, rregullimi ligjor apo normativ është me specifik dhe kërkues ndaj televizionit publik për përmbushjen e interesave të fëmijëve.

Pika 2 e nenit 7 thotë se, në kuadër të strukturës së përmbajtjes, kanaleve dhe shërbimeve të ofruara nga RTK-ja, si pjesë e performancës së shërbimit publik, RTK-ja duhet t’u kushtojë një pjesë shumë të madhe të kohës së transmetimit javor në secilin kanal apo shërbim tjetër përmbajtjeve edukativo-arsimore. Në këtë pikë të këtij neni nuk specifikohet përqindja e kohës javore e programeve me përmbajtje edukativo-arsimore, ligji thotë se vetëm duhet t’u kushtohet një pjesë e madhe programeve me përmbajtje edukativo-arsimore, që mendoj se sasia prej 3 orë e 44 minuta (2,3 %) e përmbajtjeve edukativo-arsimore për fëmijë, që transmeton RTK me repriza, apo 2 orë e shtatë minuta apo (1.26%) nuk është sasi e madhe. Në bazë të kësaj, RTK-ja nuk i përmbahet ligjit në këtë nen, edhe pse ligji nuk e ka të specifikuar sasinë e

transmetimit javor me përqindje gjatë një jave transmetimi. Ligji është më specifik sa i përket fushës së reklamave, që është i paraqitur në nenin 17 (Komunikimet komerciale).

Nenin 17 (Komunikimet komerciale)

Sipas këtij neni, RTK-ja mund të emitojë porosi publicitare, reklama dhe marketing, deri në masën që nuk rrezikon misionin dhe vizionin zhvillimor të tij, jo më shumë se 10% të vëllimit programor të tërësishëm . Prandaj, RTK-ja gjithsej transmeton 608 minuta apo 10 orë e 8 minuta në javë reklama të top-shopit dhe city-shopit. Me konkretisht RTK-ja transmeton 6,03% vetëm reklama të top-shopit dhe city-shopit në javë, pa përfshirjen edhe të reklamave në mes të programeve dhe gjatë programeve. RTK-ja, si televizion publik, u kushton më shumë hapësirë kohore reklamave sesa emisioneve edukativo-arsimore për fëmijë të moshave të ndryshme, kur dihet se RTK-ja financohet nga Buxheti i Kosovës, ndërsa televizionet tjera janë private dhe financohen nga sponsorizuesit. RTK-ja transmeton gjithsej 224 minuta, program edukativo- arsimor për fëmijë me reprizë gjatë një jave, apo (2,3%), ndërsa pa reprizë dy orë e shtatë minuta apo (1.26 %), ndërsa reklama transmeton 10 orë e 8 minuta në javë, apo (6,03%).

Reklamat, që shumë shpesh i shohim në televizionet e lartpërmendura, janë reklama të cilat mund të ndikojnë në dëmtimin e shëndetit të fëmijëve, e që në vende të tjera janë të ndaluara. Shtetet e ndryshme, më në zhvillim, siç është Britania e Madhe, i kanë ndaluar reklamat mbi ushqimet e shpejta në të gjitha mediat, për arsye se fëmijët që nga mosha 5-15 vjet shpenzojnë kohë të madhe pranë televizorit dhe bien pre e reklamave. Në televizionet tona, përveç reklamës së ‘Redbullit’, shfaqen edhe reklamat e hamburgerit, patateve të fërguara ‘çipsa, sfoki etj). Televizioni (Klan Kosova) ndërpret emisionin edukativo-arsimor për fëmijë, ‘Champion Quiz’, tri herë nga 2 minuta, duke i reklamuar smokit, apo sponsorizuesit, ‘vitaminka’. Këto ushqime janë të dëmshme, përmbajnë shumë sheqerna, kripëra dhe yndyra të shumta dhe nuk konsiderohen si programe për fëmijë. RTK-ja më 5 prill shfaq 15 minuta reklama, që reklamon: ‘Retbullin’, patatet (çipsa), e vazhdon më tutje me reklamën e ‘Pisa 2018’ (Arsimi në dorën tënde), që

kombinimi i këtyre reklamave mendoj që është i papranueshëm dhe bie ndesh me reklamën ‘PISA 2018’ (Arsimi në dorën tënde), që ka për qëllim vetëdijesimin e çdo qytetari për rolin dhe rëndësinë e arsimit dhe edukimit në Kosovë.

Neni 31 i Ligjit Nr. 04/L-44 (Ligji për Komisionin e pavarur të mediave) - Sponsorizimet

Sipas nenit 37 të Ligjit Nr. **04/L-046**, shërbimet audio-vizuale mediale dhe programet që sponsorizohen duhet t’i plotësojnë shumë kritere, që një ndër to është: „Ndalohet paraqitja e logove sponsorizuesve gjatë programeve për fëmijë.

Emisioni edukativo-arsimor ‘**Champion Quiz**’, që është me karakter garues dhe që transmetohet në televizionin Klan, nuk i përmbahet këtij neni për arsye se gjatë transmetimit paraqiten logot e sponsorizuesve. Sponsorizues janë: „Internationale Marif School of Kosova” dhe „Vitaminka”, Në këtë kuis, përveçqë paraqiten logot e sponsorizuesve, edhe aktivitetet që realizohen me nxënës zhvillohen në atë mënyrë që sa më shumë t’i reklamojnë sponsorizuesit.

Neni 18 i Ligjit Nr. 04/L-046 (Ligji për RTK-në)- politika redaktuese dhe e përmbajtjeve programore

Pika 9 e nenit 18, thotë se RTK-ja, në suaza të skemës dhe hapësirës programore, transmeton informacione zyrtare të institucioneve shtetërore, pa vonesë dhe të pandryshuar.

Televizioni RTK shpeshherë nuk i ka të paraqitura në skemën programore emisionet, të cilat i transmeton. Në skemën programore nuk figurojnë mbledhjet e Kuvendit, ndërsa mbledhjet i transmeton duke e ndërprerë programin edukativo-arsimor për fëmijë, p.sh. kuizin ‘1,2,3 Fillo’ dhe duke e transmetuar takimin e Këshilli Kombëtar Kundër Korrupsionit. Në Nenin 13 (ngjarjet e veçanta) thuhet se RTK-ja siguron në mënyrë adekuate mbulimin e ngjarjeve më të rëndësishme politike, shkencore-profesionale, kulturore, zbavitëse dhe sportive (konferencat, olimpiadat, kampionatet ndërkombëtare dhe të ngjashme) të vendit dhe jashtë tij, me qëllim të informimit të publikut. Megjithëkëtë, kjo konferencë nuk është një ngjarje

e veçantë, apo transmetim i njoftimeve tragjike që opinioni patjetër duhet të informohet.

Më 3 prill 2018 (e martë), në skemën programore të televizionit Klan, në orën 9: 45 minuta, paraqitet filmi vizatimor „Avanturat e Odiseut”, ndërsa transmetohet emisioni “Familja ime”.

Më 4 prill 2018 (e mërkurë ,) në skemën programore të RTK është paraqitur kuizi ‘1,2,3 Fillo’ (emision edukativo-arsimor për nxënës), i cili fillon në orën 9:45 dhe përfundon në orën 10: 44. Emisioni filloi me kohë, ndërsa ndërpritet në orën 10:08 minuta, për shkak të mbledhjes të Këshillit Kombëtar Kundër Korrupsionit. Pas ndërprerjes së këtij emisioni edukativo-arsimor, paraqitet reklama, e cila zgjat 5 minuta dhe prapë rikthehet në ngjarje politike, duke mos vazhduar përsëri me kuizin. Programi vazhdon në orën 11:30 minuta, me emisionin „Pa rrotulla”.

Më 5 prill 2018 (e enjte), në skemën programore të RTK-së është i paraqitur emisioni për fëmijë: ‘Video klipe për fëmijë’, që fillon në orën 9:45 dhe përfundon në orën 9: 54, si dhe emisioni „Skënderbeu, Rilindësi i parë “, që fillon në orën 11: 30 dhe përfundon në orën 12:01. Këto emisione nuk transmetohen për shkak të ngjarjeve të përditshme politike në vend. Në vend të këtyre emisioneve paraqitet konferenca „Skenarët e Finales së madhe ndërmjet Kosovës e Serbisë” (politikë). Pra, skema programore e RTK-së shumë shpesh nuk përputhet me atë se çfarë transmetohet në televizionin e RTK-së. Pas përfundimit të konferencës, programi vazhdon me reklamën e ‘Top shopit’, (15 minuta).

Më 16 prill 2018 (e hënë), në skemën programore të RTV21, paraqitet ‘Top Hop Hiti’ (emisionin për fëmijë). Emisioni fillon me kohë dhe menjëherë ndërpritet për shkak të konferencës që ka pasur presidenti me kryeministrin e Bullgarisë.

Më 17 prill 2018 (e martë), në skemën programore të RTK-së, në orën 11:15 minuta, figuron se ka emision për fëmijë, ndërsa ne shikuesve na transmetohet mbledhja e Kuvendit për aprovimin e ligjeve. Pastaj emisioni për fëmijë nuk paraqitet fare.

Më 18 prill 2018 (e enjte), në skemën programore të RTK-së figuron emisioni edukativo- arsimor kuizi ‘1,2,3 FILLO’. Kuizi fillon me kohë, në orën 9: 44 dhe për shkak të ngjarjeve politike në vend (Samiti digjital i Shkupit), televizioni ndërpret emisionin në orën 10:16. Transmetimit i

kësaj ngjarjeje politike përfundon në orën 11:10 minuta. Pastaj programi fillon me ‘City-Shop’ (20 minuta) dhe me tutje vazhdon me emisionin ‘Panairi 2018’. Nëse e përcjellim televizionin RTK3, po ashtu transmeton ngjarjet politike që zhvillohen në Kosovë.

Programet edukativo-arsimore për fëmijë të ciklit fillor dhe të mesëm të ulët në RTK dhe përputhshmëria me Kornizën Kurrikulare të Kosovës

Radio Televizioni i Kosovës emisioneve edukativo-arsimore enkas për fëmijë ua kushton 3 orë e 44 minuta në javë, apo 2.3%, duke përfshirë aty edhe emisionet që janë reprizë. Ndërsa, pa reprizë 2 orë e 7 minuta, apo 1.26%. Po ashtu, transmeton edhe program muzikor për fëmijë (Video klipe), që ia kushton 55 minuta në javë, apo 0,65%. Këto emisione që transmetohen janë në formën garuese (kuize), në formë të prezantimit të shkollave dhe të talenteve shkollore, si dhe muzikore (zbavitëse), që pjesëmarrës janë vetë fëmijët. Moshat për të cilat realizohen këto programe janë 5 deri në 15 vjeç. Emisionet edukativo-arsimore që shfaqen në kanalin e RTK-së janë kuizi ‘1,2,3 Fillo’, emisioni ‘Ne’ dhe emisioni ‘Kutia Magjike’. Emisioni ‘Kutia Magjike’ transmetohet sipas nevojës dhe ofertave të shkollave.

Tabela 1. Përqindja e emisioneve edukativo-arsimore për fëmijët në RTK

Kanali televiziv	Ditët e javës	Emisioni ed. arsimor	Koha e fillimit	Koha e mbarimit	Mosha	Minutat	Përqindja
	E hënë						
	E martë	Ne	11:05	11:39	8 deri 15	24	0,23
	E mërkurë	Kuizi 1,2,3 Fillo (garues)	09:44	10:57	7 deri 15	73	0,72
RTK	E enjte	Kutia Magjike	09:45	10:15	5 deri 15	30	0,3
	E premte						
	E shtunë	Ne	09:45	10:09	8 deri 15	24	0,23
	E diele	Kuizi 1,2,3 Fillo	09:45	11:00	7 deri 15	73	0,72
Gjithsej	224 minuta apo tri orë e 44 minuta (3,44 orë) me reprizë gjatë një jave, apo (2,3%),						
	Pa reprizë: Dy orë e shtatë minuta gjatë një jave (2,7 orë) apo (1.26 %)						

Radio Televizioni i Kosovës transmeton edhe emisionin për fëmijë me zhanër muzikor, të quajtur ‘Video klipe për fëmijë’, të cilën e transmeton dy herë në javë: të martën dhe të premten.

Tabela 2. ‘Video klipe për fëmijë’ në RTK

Kanali televiziv	Ditë e javës	Emision muzikor	Koha e fillimit	Koha e mbarimit	Mosha	Minutat	Përqindja
RTK	E martë	Video klipe	09:45	09:55	7 deri 14	10	0,1%
	E premte	Video klipe	10:00	10: 45	7 deri 14	45	0,45%
65 minuta (0,65%)							

Komente për KUIZIN ‘1,2,3, FILL0’

Kuizi ‘1, 2, 3, Fillo’ shfaqet dy herë në javë, të dielën dhe të mërkurën (repriza). Të dielën orari i transmetimit nuk është i njëjtë, nganjëherë fillon në orën 9: 40 dhe përfundon në orën 10: 50 dhe nganjëherë fillon në orën 10:40 dhe përfundon në orën 11: 50. Repriza e këtij emisioni transmetohet të mërkurën, fillon në orën 9:44 dhe përfundon në 10: 50. Programi zgjat një orë. Orari i transmetimit të reprizës nuk është i përshtatshëm për arsye se fëmijët e moshës 11 deri në 15 vjeç në këtë kohë janë në shkollë. Kuizi u referohet fëmijëve të moshës 7-15-vjeçare dhe përfshin të gjitha lëndët mësimore. Është një emision garues në mes të shkollave të Kosovës. Garuesit e shkollave janë nxënës të talentuar të moshave 11-15-vjeçare. Sipas intervistës me redaktoren e këtij emisioni, përzgjedhja e shkollave garuese bëhet nga Drejtoria Komunale e Arsimit e Prishtinës dhe DKA-ja merr parasysh edhe shkollat që lajmërohen vullnetarisht. Kuizi është i ndarë në rubrika apo kënde, siç janë: këndi letrar, këndi i Artit figurativ, blloku i pyetjeve, detyra logjike. Sipas intervistës me redaktoren e këtij emisioni, pyetjet që parashtrihen në këtë kuiz hartohen nga një ekspert i arsimit, që është gazetar i televizionit, në bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë. Ekziston trekëndëshi MASHT-RTK-DKA. Sipas redaktores, ky emision ka përputhshmëri me Kornizën Kurrikulare të arsimit të Kosovës dhe ndryshon sipas nevojave dhe risive

që ndodhin në arsim. Në pyetjen tjetër, parashtruar redaktores së këtij emisioni, se Kush e vlerëson dhe e kontrollon këtë emision, redaktorja thekson se mbikëqyrja dhe vlerësimi i këtij emisioni bëhet nga redaksia, apo nga producenti ekzekutiv.

Në kuizin ‘1,2,3, Fillo’, po ashtu, ka të ftuar nxënës të talentuar, të cilët kanë talente të ndryshme, si në programim, këngë, instrumental, balet dhe në fusha të ndryshme. Moshë e fëmijëve që marrin pjesë në këto pika është mosha 7 deri në 11 vjeç. Përveç kësaj, në këtë emision udhëheqësja ka të ftuar edhe mysafirë nga fushat e ndryshme, siç janë: poetë, aktorë, këngëtarë, me të cilët realizohet një intervistë.

Bloku i pyetjeve - Pyetjet janë të hapura dhe me alternativa. Pyetjet përfshijnë të gjitha lëndët që nxënësit i mësojnë në shkollë, në ciklin e mesëm të ulët. Po ashtu, kemi edhe nga dy pyetje që grupet i parashtrojnë njëri-tjetrit. Koha për përgjigje në pyetje është e mjaftueshme.

Këndi letrar - Në këndin letrar kemi një foto-ilustrim, që nxënësit përmes saj kanë për detyrë të shkruajnë një ese, duke u bazuar në atë se çfarë po shohin në foto-ilustrim. E gjithë kjo është në përputhje me Kurrikulën e arsimit, që parashihet edhe integrimi i lëndëve të ndryshme, që në këtë rast kemi të bëjmë me integrimin e artit me letërsinë dhe gjuhën.

Moderimi - Puna e një ekipi të tërë të njerëzve që punojnë në televizion është në duart e moderatorëve. Moderatorin/ja, si asnjë punonjës tjetër i televizionit, ka rolin dhe përgjegjësinë më të madhe. Moderatorin/ja ka rolin e komunikuesit dhe luan rol të rëndësishëm në botën e medias dhe të komunikimit me publikun. Në kuizin ‘1,2,3 Fillo’ moderimi bëhet me një gjuhë të rrjedhshme, të qartë dhe me aksentin e gjuhës standarde, mirëpo komunikimi me nxënës dhe mysafirët në studio bëhet në formë urdhërimi, duke komanduar drejtimin, shembull: Në emisionin e datës 18.04.2018, komunikimi me nxënës bëhet në këtë mënyrë: “Duhet të më thoni se ç ‘dini për perëndeshën e Butrintit”, „Ma thoni përgjigjen”, “Përgjigjen që mëdha vajza“, po ashtu edhe komunikimi me të ftuarën në studio që u zhvillua po në këtë datë, u zhvillua në mënyrë urdhërore dhe në veten e parë. Ky lloj komunikimi, që promovon vetveten, nuk është efektiv te nxënësit dhe te

publiku në përgjithësi. Komunikimi në këtë rast nuk bëhet vetëm me mysafiren e emisionit, por me tërë publikun. (Sinani Resul, 2011).

Në këtë emision, përveç mënyrës së komunikimit joefektiv, mungon edhe kreativiteti dhe interaktivitet me nxënës, po ashtu fëmijëve nuk u mundësohet që të shprehën në mënyrë kritike, duke u mohuar shprehja e lirë e mendimit, sepse kërkohet nga nxënësit që të përgjigjen njëjtë, ashtu siç është e shkruar. Kjo mënyrë e moderimit të këtij emisioni na bën të kuptojmë se fëmijëve u kufizohet mendimi dhe mundësia për të diskutuar dhe sqaruar përgjigjet. Meqenëse në këtë kuiz si mysafirë janë të ftuar edhe shumë artistë të ndryshëm: poetë, këngëtarë, që fëmijët shumë i pëlqejnë, moderatorja parashtron pyetje të ndryshme, pa iu mundësuar edhe fëmijëve që të bëjnë ndonjë pyetje për mysafirët e ftuar në studio. Pra, në këtë emision mungon përfshirja e nxënësve, për arsye se nxënësit nuk nxiten për të parashtruar pyetje dhe nuk u lejohej të mendojnë për reagimet e tyre.

Ndaj moderimit si profesion ka kërkesa të shumta, si profesionale ashtu edhe njerëzore. Për të pasur një moderimi të suksesshëm, përveç zotërimit të gjuhës standarde në të folur, kërkohet edhe njohja e aktualitetit në arsim, ngrohtësia, respekti, shoqëria, mirësjellja, gjithëpërfshirja dhe profesionalizmi.

Sa i përket Kornizës Kurrikulare të Kosovës, në disa aspekte, ky emision ka përputhshmëri me disa kompetenca të të nxënës. Sipas Kornizës Kurrikulare të arsimit në Kosovë, kompetencat kryesore të të nxënës janë: Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit, kompetenca e të menduarit, kompetenca e të mësuarit, kompetenca për jetë, punë dhe për mjedis, kompetenca personale dhe kompetenca qytetare. Në këtë emision nxënësit ndiejnë përgjegjësi për atë se janë përfaqësues të një shkolle dhe nga ky këndvështrim, nxënësit zhvillojnë kompetencat qytetare, po ashtu duke punuar në grup dhe duke bërë shkëmbimin e përvojave zhvillojnë kompetencën e të mësuarit. Sa i përket kompetencës së komunikimit, nxënësit nuk kanë mundësi shumë të zhvillojnë këtë kompetencë, për arsye se nuk kanë mundësi të angazhohen dhe të kontribuojnë në dialog të respektueshëm dhe produktiv, se kuizi është shumë tradicional dhe

protagonistë kryesorë (në qendër) në këtë kuiz është moderatorja e jo nxënësi. Po ashtu, në kuiz janë të ftuar vetëm nxënës të përzgjedhur, d.m.th. nuk ka gjithëpërfshirje, që është edhe parimi kryesor i Kornizës Kurrikulare të Kosovës.

Emisionit kuizi ‘1,2,3 Fillo’ i mungon kreativiteti dhe integrimi i nxënësve, sidomos në intervistat me mysafirët në studio. Nxënësit në këtë kuiz nuk janë të ftuar vetëm për t’u pyetur, përgjigjur, dëgjuar dhe për të duartrokatur, por për të bashkëpunuar dhe respektuar.

Komente për emisionin ‘NE’

Emisioni ‘Ne’ është emision edukativo-arsimor, që transmetohet dy herë në javë. Të shtunën, që fillon në orën 9: 45 dhe përfundon në orën 10: 09, si dhe të martën (repriza) fillon në orën 11: 05 dhe përfundon në orën 11:39. Emisioni u kushtohet moshave 8 deri në 15 vjeç. Orari i transmetimit të reprizës nuk është i përshtatshëm për fëmijët e kësaj moshe, kur dihet se të gjithë në këtë kohë janë në shkollë. Ky emision është i ndarë në tri rubrika: Rubrika ‘Ne’, Rubrika ‘Bëje vetë’ dhe Rubrika ‘Kuriozitetë’.

Rubrika ‘Ne’ flet për tema të ndryshme në shkolla të Kosovës, sidomos për shkollat profesionale. Më 03. 04. 2018, në këtë emision flitet për shkollat profesionale dhe për qendrat e kompetencave. Kësaj teme i kushtohet 15 minuta. Pastaj emisioni paraqet talent të ndryshëm, si të pikturave, teknologjisë, etj. Po ashtu, në këtë rubrikë, ka aktivitete të shumta, që realizojnë organizatat e ndryshme në Kosovë.

Rubrika ‘Bëje vetë’ flet për punën e nxënësve, gjegjësisht për punën individuale të fëmijëve me talente të ndryshme. Aktivitete të ndryshme që fëmijët bëjnë me letra dhe kartonë të ndryshëm.

Rubrika ‘Kuriozitetë’, në këtë rubrikë flitet për kuriozitetë të ndryshme, për zhvillimet teknologjike më të reja dhe për llojet e komunikimit.

‘Moderimi’ - Në këtë emision janë të gjitha moderatore - vajza. Janë katër moderatore, (nxënëse të shkollave). Për të udhëhequr këtë emision moderatorët ndërrohen. Sipas intervistës me redaktoren e këtij emisioni, përzgjedhja e moderatorëve/eve bëhet nga drejtorët e shkollave, si dhe nga

gazetarët e RTK-së. Moderatorët/et në këtë emision nuk janë në qendër të vëmendjes, ato bëjnë pyetje të shkurtra. Nxënësit janë në qendër të emisionit.

Ky emision ka përputhshmëri me Kornizën e Kurrikulës Shtetërore dhe mund t'u shërbejë nxënësve dhe mësimit për njohuri arsimore, si teorike po ashtu edhe praktike. Përmes këtij emisioni, sidomos përmes rubrikës 'Bëje vetë', nxënësit mund të zhvillojnë kompetencën që ka të bëjë me punën, për arsye se nxënësit gjatë aktiviteteve që bëjnë me letra dhe kartonë, prezantojnë vetveten, duke i theksuar zotësitë që i posedojnë. Në këtë emision mungon përfshirja e shoqërisë së marginalizuar.

'Kutia Magjike'

'Kutia Magjike' është një emision që transmetohet sipas nevojës dhe ofertave të shkollave. Transmetohet në ditën e enjte, në orën 9: 45 minuta, dhe zgjat 30 minuta. Moshat që përfshihen janë prej parashkollorëve deri në moshën 15-vjeçare. Po ashtu, prezantohen talente të fushave të ndryshme. Edhe ky emision ka të bëjë me punën e talenteve. Shkollat janë ato që bëjnë ofertë vetëm për të prezantuar talentet, ndërsa për fëmijë të tjerë nuk ka.

'Video klipe për fëmijë' (muzikor)

'Video klipe për fëmijë' është një emision muzikor për fëmijë, që transmetohet të martën, në orën 9:45 deri në orën 9:55, dhe të premten fillon në orën 9:45 dhe përfundon në orën 10:25. Këto video klipe që transmetohen në RTK, janë video klipe që shfaqen për fëmijë prej moshës 6 deri në moshën 14-vjeçare. Tekstet e këngëve që këndonin fëmijët janë tekste për nënën, për mësuesen, për shkollën, por nganjëherë ka pasur edhe këngë të cilat nuk kanë përputhshmëri me periudhën kohore, në të cilën transmetohen. Më 6 prill (e premte), në orën 9: 48, transmetohen këngë për Vitin e Ri. Këngët duhet t'i përshtaten kohës në të cilën jemi. Po ashtu, edhe këtu mungon gjithëpërfshirja e fëmijëve.

Emisionet informative që integrojnë tema, kronika, reportazhe ,dokumentarë për arsim, në RTK

Në kuadër të programit të Radio Televizionit të Kosovës, ka edhe shumë emisione informative që transmetojnë dokumentarë, kronika, reportazhe, intervista, prezantime, kritika të librave, të shfaqjeve teatrore, dhe filmave të ndryshëm që kanë të bëjnë me kulturë, arsim, teknologji, muzikë dhe me traditat e popullit tonë. Emisionet që transmetojnë këto zhanre janë: ‘Programi i mëngjesit’, ‘Arkivi’, ‘Multimedia’, ‘Medika,’ ‘Art tema’ dhe ‘Imazhi’. Në këto emisione, që shfaqen një herë në javë (pa reprizë) , përveç emisionit ‘Imazh’, që shfaqet katër herë në javë, ka tema arsimore, mirëpo emisionet janë informative dhe kryesisht për të rritur. Temat e emisioneve (‘Arkivi’, 25 minuta) janë: Muzikë (orkestra e TVP) kompozitorë të ndryshëm, veshje tradicionale, vende me traditë. Temat që shfaqen në ‘Multimedia’, (38 minuta program) janë tema për teknologji. Në emisionin ‘Medika’ (40 minuta) ka tema reportazhe që shfaqen me tema për arsim. Më 08. 04.2018 paraqet kronikën që i kushtohet jetës së fëmijëve me sindromin ‘down’. Më pas paraqitet kronika kushtuar një artisti, piktori, muzikanti dhe valltari që ka kontribuar në diasporë. Emision i cili ka kronika, njoftime, reportazhe, tema dhe intervista të shumta për fushën e arsimit, është emisioni ‘Imazh’, që shfaqet katër herë në javë. Gjithsej transmeton 4 orë emision në javë.

Emisioni ‘Imazh’

Është emision që ka njoftime, reportazhe, tema dhe intervista të shumta për fushën e arsimit. Emisioni shfaqet katër herë në javë : të hënë, të martën, të mërkurën dhe të shtunën. Tri ditët e javës emisioni zgjat nga 45 minuta, ndërsa të shtunën zgjatë 1 orë e 45 minuta. Gjithsej kemi 4 orë emision në javë, që shumë shpesh përfshihen tema që kanë të bëjnë me fushën e arsimit.

Më 16.04. 2018 (e hënë) në emisionin ‘Imazh’ është transmetuar emisioni me temat: ‘Inovacion’, ‘Kalkulatori i veçantë’, që flet për një fëmijë 12-vjeçar, që kishte ndërtuar një kalkulatorë që zgjat 5 minuta. Tema tjetër,

“Atraksionet me fruta, që paraqet një të ri që ka hyrë në Libër të Genisit, duke shfaqur talentin e tij në dekore me frute. Reportazhi zgjati 5 minuta.

Tema tjetër në këtë emision ka qenë prezantimi i filmit për fëmijë: “Dëshirat e fëmijëve sot” dhe në emision kanë qenë të ftuara dy aktore që kishin realizuar një film të shkurtër për fëmijë, që paraqet dy shtresa sociale të fëmijëve: shtresën e pasur dhe të varfër, dy realitete që ndodhin me fëmijët e Kosovës, e që dëshirat e tyre janë të njëjta, pa dallim shtrese.

Më 25 .04.2018 (e mërkurë), flitet për garat e diturisë në shkolla dhe gatishmërinë e nxënësve për të marrë pjesë në këto gara. Emisioni i kushton 20 minuta moshës së adoleshentëve. Të ftuar kanë qenë nxënës të shkollave të ndryshme të Kosovës. Në skemën programore paraqitet vetëm emri i emisionit, ndërsa temat nuk janë të paraqitura, gjë që shikuesit nuk janë të njoftuar se çfarë tema do të transmetohen në këtë emision. Mungon orari i saktë.

Komente për emisionin ‘Imazh’

Emisioni ‘Imazh’ është një emision që transmeton reportazhe, tema dhe debate për edukimin me mysafirë të ndryshëm nga fushat e arsimit, mirëpo në skemën programore të RTK-së, nuk shfaqen temat që do të prezantohen në këtë emision. Në këtë emision prezantohen edhe filma të shkurtër, që janë edukativo-arsimorë dhe që mund të konsiderojmë që emisioni ‘Imazh’ nuk është një emision i posaçëm për fëmijë, por është një emision i të rriturve, që flet për tema të ndryshme. Ka raste që në këtë emision në pjesën e parë ka pasur politikë, pastaj pjesa e dytë ka paraqitur tema për edukim, p.sh. digjitalizimi i shkollave dhe programet e TIK-ut.

Rekomandohet se të gjitha temat që kanë të bëjnë me edukimin e fëmijëve në shkolla, në të cilat protagonistë kryesorë janë fëmijët, të shfaqen në një emision të posaçëm, i cili u dedikohet vetëm fëmijëve. Si shembull mund të marrim filmin e shkurtër (15 minuta) “Dëshirat e fëmijëve”, i cili është shfaqur në kuadër të emisionit ‘Imazh’. Rekomandoj që ky film të ketë një hapësirë në një program për fëmijë, në një kohë të përshtatshme për ta, apo të ketë një orar të caktuar. Orari më i përshtatshëm është ditën e diel, në orën 10: 00, për arsye se fëmijët janë në shtëpi dhe kanë mundësi ta

përcjellin. Po ashtu, emisioni ‘Imazh’ mund të caktojë një ditë në javë për të transmetuar vetëm program për fëmijë dhe kjo do të ishte më e efektive, pasi do të kishte shikueshmëri më të madhe edhe nga fëmijët. Në çdo emision flitet për nxënës të talentuar dhe ftohen vetëm nxënësit e mirë, ndërsa për të tjerët nuk ka hapësirë.

Programet edukativo-arsimore për fëmijë në Radio Televizionin 21

Tabela 4. Përqindja e emisioneve edukativo-arsimore në RTV21

Kanali televiziv	Ditët e javë:	Emisioni ed. arsimor	Koha e fillimit	Koha e mbarimit	Mosha	Minutat	Përqindja
	E hënë	Top hop hiti	11:30	12:00	5 deri 14	30	0,3
	E martë	Top hop hiti	11:30	12:00	5 deri 14	30	0,3
	E mërkurë	21 Petale	11:00	11:30	3 deri 15	30	0,3
RTV 21	E mërkurë	Top hop hiti	11:30	12:00	5 deri 14	30	0,3
	E enjte	Top hop hiti	11:30	12:00	5 deri 14	30	0,3
	E premte	Top hop hiti	11:30	12:00	5 deri 14	30	0,3
	E shtunë	21 petale	09:30	10:00	3 deri 15	30	0,3

Gjithsej 210 minuta apo 3 orë e 30 minuta, me një reprizë gjatë një jave, apo (2,08 %) Pa reprizë, 3 orë gjatë një jave apo (1,8 %).

Emisioni “Top Hop Hiti”

Emisioni “Top Hop Hiti” është një emision që transmetohet që katërbëdhjetë vjet. Emisioni është i drejtpërdrejtë, komunikues, argëtues dhe edukativ, i cili zgjat 30 minuta. Meqenëse është emision argëtues dhe edukativ, edhe këngët që transmetohen gjatë katër ditëve në javë janë këngë të përzgjedhura me tekste kryesisht më të reja nga produktioni muzikor i RTV21 dhe jashtë tij. Në pjesën e parë të emisionit bëhet prezantimi i katër këngëve, veç e veç, me tekst përcjellës dhe interesant, që nxit përcjelljen e këngës dhe vlerësimin e drejtë të saj.

Në pjesën e dytë të emisionit, që ka karakter garues, merren opinionet dhe vlerësimet e shikuesve të vegjël përmes telefonit, të cilët edhe vetë, në saje

të pikëve të tyre, zgjedhin hitin e ditës. Pastaj nga këngët hit dite zgjidhet hiti i javës, nga ato të javës bëhet zgjedhja e hitit të muajit dhe në fund të vitit bëhet edhe zgjedhja e hitit të vitit, i cili shpërblehet.

Moderatorët janë të talentuar dhe mosha e tyre është prej 9 deri 14 vjeç. Këtë emision e karakterizon ndërrimi i shpeshtë i moderatorëve, që moderojnë të dy gjinitë. Emisioni në aspektin edukativ ka të bëjë me nxitjen e fëmijëve për dëgjim dhe komunikim nga ambienti i shtëpisë, gjë që përputhet me Kurrikulën shtetërore të arsimit. Përmes këtij emisioni fëmijët mund t'i zhvillojnë kompetencat, siç janë: Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit, kompetenca e të menduarit dhe kompetenca personale. Fëmijët janë kureshtarë të dëgjojnë këngët, të komunikojnë përmes telefonit me moderatorët dhe të vlerësojnë këngët. Kjo bën që fëmijët të ndihen të privilegjuar dhe të respektuar, sepse u jepet mundësia që edhe vetë të vlerësojnë, nga shtëpitë e tyre. Kjo ndikon në zhvillimin e kompetencës së të menduarit dhe të gjykuarit, po ashtu përmes thirrjeve telefonike fëmijët mësohen të menaxhojnë emocionet që zhvillojnë kompetencën personale.

Sipas intervistës së realizuar me redaktoren e programeve edukativo-arsimore për fëmijë të RTV21, përzgjedhja e moderatorëve të vegjël bëhet nga redaksia. Mënyra e përzgjedhjes së tyre bëhet nga interesimi i vetë fëmijëve, të cilët vijnë e lajmërohen dhe shprehin interesim për të moderuar. Nganjëherë ata vijnë edhe me mësimdhënësit e tyre. Fëmijët që i plotësojnë kriteret e modelimit ftohen për të moderuar. Po ashtu, redaktoret së këtyre programeve për fëmijë u është parashtruar pyetja se në çfarë niveli bashkëpunoni me shkolla. Sipas intervistës, bashkëpunimi është në nivelin e duhur, sepse përmes reportazheve nxisin aktivitetet e ndryshme, prej atyre sportive deri tek ato të portreteve. Shumë shpesh bëhet portretizimi i fëmijëve me talente të ndryshme. Ndërsa sa i përket pyetjes se kush i kontrollon apo i vlerëson këto programe, sipas redaktores, i kontrollon Kolegji i redaktorëve, ndërsa fjalën e fundit e jep kryeredaktori.

Emisioni „21 Petale”

Përmes këtij emisioni fëmijët informohen për aktivitetet dhe ngjarjet e organizuara për fëmijë. Në këtë emision prezantohen shkolla me projekte e

aktivitete të tyre të veçanta, po ashtu grupe fëmijësh, të cilët janë aktivë në fusha të ndryshme edukativo-arsimore, duke mos lënë anash edhe parashkollorët. Emisioni ‘21 Petale’ është një emision që realizohet në terren. Prezanton nxënës me talente të ndryshme në shkolla, fëmijë të kopshteve dhe grupe fëmijësh, të cilët angazhohen në promovimin e të drejtave të fëmijëve dhe në vetëdijesimin e ruajtjes së ambientit . Protagonist të këtij emisioni kanë qenë shumë fëmijë, të cilët janë shpërblyer me çmime të ndryshme në lexim, këndim, vizatim, por edhe në gara të ndryshme sportive, dhe nga lëndët shkencore të organizuara në vend dhe jashtë . Po ashtu, përmes këtij emisioni, RTV 21 transmeton shfaqje të ndryshme të baletit, që organizojnë në mënyrë të pavarur, i promovon fëmijët me talentet e tyre. Më 21 prill emisioni po ashtu u kushtohet aktiviteteve të shkollave, siç janë: shkollat “Pjetër Bogdani”, „Asim Vokshi” dhe „Nazim Gafurri“. Emisionin e udhëheq një moderatore, e cila bën intervista me nxënës e mësimdhënës dhe nxënësit janë ata që e kanë rolin kryesor në këtë emision.

Ky emision ndihmon në arritjen e kompetencave të nxënësve, siç janë kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit, kompetenca personale, kompetenca e të menduarit kritik, për arsye se intervista që bën moderatorja me nxënës i nxit nxënësit që të zhvillohen si personalitete, të mësojnë dhe të marrin pjesë aktive në shoqëri, të angazhohen dhe të marrin pjesë në dialog të respektueshëm dhe produktiv. Edhe në këtë emision, si në emisionet e tjera, mungon gjithëpërfshirja e fëmijëve, më shumë u kushtohet vëmendje talenteve.

Emisionet informative, që integrojnë tema, kronika, reportazhe dhe dokumentarë për arsim në RTV21

Në kuadër të programit të RTV21 ka edhe emisione që transmetojnë tema, reportazhe dhe dokumentarë në fushën e arsimit. Në kuadër të programit të mëngjesit, kemi informata që u kushtohen fëmijëve, sa u kushtojnë rëndësi bibliotekave. Në kuadër të emisionit ‘Bon Bon’, ndonjëherë kemi tema që u kushtohen lumenjve të Kosovës. Më 20.04 2018, në këtë emision është folur për bukuritë e fshehura të Komunës së Deçanit dhe për lumin Lumbardhë, kësaj teme i janë kushtuar 15 minuta. Më 7 prill 2018,

RTV21 transmeton emisionin "Copëza Kosove" (reportazh) për parkun arkeologjik Ulpiana, emision ky që ka zgjatur 30 minuta. Këto emisione mund të kontribuojnë në mënyrë indirekte në edukimin dhe arsimimin e fëmijëve, por nuk transmetohen enkas për fëmijë.

Programet edukativo-arsimore për fëmijë në Televizionin KOHAVISION

Programi i 'Kohavisionit' nuk ka prodhime të brendshme, të cilat i dedikohen moshës së fëmijëve deri te cikli i mesëm i ulët. Këtë mungesë televizioni KTV e ka të mbuluar me shfaqjen e dokumentarëve të huaj, kryesisht prodhime të BBC-së, duke filluar nga cikli i dokumentarëve „Bota e Egër”, ose cikli 'Biografi', i cili shpalos detaje nga personalitetet eminente të fushës së kulturës, artit pamor, kinematografisë apo edhe përshkrime të gazetarëve eminent britanik, të cilët shpalosin të pathënat e mistershme të civilizimeve të lashta. Emisioni "Bota e Egër" shfaqet të mërkurën, të enjten, të premten dhe të shtunën, prej orës 14: 00 deri në orën 14: 25.

Në dokumentarin në gjuhën angleze, të shfaqur më 20.04.2018, flitet për bukuritë natyrore të vendeve të ndryshme të botës. Paraqet bukuritë natyrore të Gjeorgjisë. Në emisionin 'Riciklim', që është transmetuar më 4 prill 2018, në orën 14: 15 shfaqet një reportazh 15 minutës, që flet për klasat në Finlandë, për mësimdhënësit dhe teknologjinë që përdoret në shkollat finlandeze. Po ashtu, në programin e mëngjesit dhe në emisionin 'Express', ka tema dhe reportazhe, të cilat i dedikohen kësaj moshe.

Në intervistën e realizuar me producentin e programeve në 'Kohavision', se pse nuk keni programe specifike për fëmijë (edukative arsimore), që i dedikohen kësaj moshe? Përgjigjja e tij është: "Mungesa e programeve të tilla është e evidente dhe për ne është jo e kollajshme për ta realizuar, sepse kërkon investime të mëdha, e nga ana tjetër bizneset nuk shprehin interes për t'u promovuar në përmbajtje të tilla jokomerciale, të cilat në anën tjetër janë të kushtueshme. Ne kemi pasur programe të fëmijëve, të cilat i kemi ndërprerë, sepse kanë bërë rrugën e vet disa të tjera, sepse nuk kemi qenë të kënaqur me përmbajtjen që kemi arritur ta realizojmë. Mirëpo, për shkak të përgjegjësisë që ndiejmë tentojmë që brenda përmbajtjeve evidente mos

të lëmë anash as këtë pjesë, ndonëse do të duhej të ishte shumë më e vëllimshme dhe më përmbajtjesore”.

Në pyetjen tjetër, parashtruar producentit të programeve se në cilin ligj bazoheni dhe sa e respektoni ligjin, përgjigjja e tij është: Ne si transmetues me frekuencë nacionale jemi të përkushtuar që t’i respektojmë obligimet tona, duke zbatuar politikat e transmetimit dhe rregullimin e të drejtave për shërbimet që ofrojmë, si dhe duke qenë në përputhje me standardet e pranuar ndërkombëtare të transmetimit të përcaktuara sipas ligjit nr. 04/L-44 për Komisionin e Pavarur të Mediave, organ i cili është edhe monitorues i punës sonë”.

Programet edukativo-arsimore për fëmijë, të ciklit fillor dhe të mesëm të ulët në TV KLAN dhe përputhshmëria e tyre me Kurrikulën shtetërore

Televizioni Klan emisioneve edukativo-arsimore për fëmijë të moshës 7-15 ua kushton këtë hapësirë kohore gjatë transmetimit javor.

Tabela 3. Përqindja e emisioneve edukativo-arsimore në televizionin KLAN

Kanali televiziv	Ditët e javës	Emisionet edukativo-arsimore	Koha e fillimit	Koha e mbarimit	Mosha	Minutat	Përqindja
	E hënë						
	E martë						
	E mërkurë						
KLAN	E enjte						
	E premte	‘Champion Quiz’	21:00	22:10	10 deri 15	70	0,7
	E shtunë						
	E diel	‘Champion Quiz’ (r)	09:40	10:50	10 deri 15	70	0,7
Gjithsej 140 minuta apo dy orë e njëzet minuta (2,20 orë) me reprizë gjatë një jave apo (1,39%). Pa reprizë një orë e dhjetë minuta gjatë një jave (1,10 orë) apo (0,69 %).							

Komente për emisionin ‘Champion Quiz’

Kuizi ‘Champion Quiz’ shfaqet dy herë në javë, të premtën në orën 21:00 dhe repriza të dielën në orën 9:40. Së bashku me reklamat, kuizi zgjat 70 minuta. Kuizi është emision garues, që zhvillohet në formë të zbavitjes. Realizohet përmes pyetjeve dhe përgjigjeve, si dhe disa aktiviteteve që janë kreative për nxënësit. Pyetjet janë nga lëndë të ndryshme dhe kanë përputhshmëri edhe me kurrikulën shtetërore, që i ndihmon nxënësit në frymën e bashkëpunimit, të fleksibilitetit, kreativitetit, si dhe kreativitetit për t’iu përshtatur rrethanave të reja dhe përgjegjësive gjatë realizimit të një detyre. Nxënësit gjatë këtij emisioni inkurajohen për pjesëmarrje aktive në përgjigjet e pyetjeve. Nxënësit kanë kohë të mjaftueshme për të dhënë përgjigje. Në pyetjen e parashtruar producentit të këtij programi, se kush i përgatit pyetjet e kuizit, përgjigjja ishte se njerëzit që i përgatitin këto pyetje janë të trajnuar nga një ekip profesional anglez dhe hartimin dhe përzgjedhjen e tyre e bëjnë disa persona që kanë përvojë profesionale nga kuizi „Kush do të bëhet milioner?”. Kërkesa e tyre ishte që të kenë bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, mirëpo nuk kemi marrë përkrahje për një bashkëpunim të tillë. Në pyetjen tjetër, se si bëhet bashkëpunimi juaj me shkolla dhe cilat janë kriteret për përzgjedhjen e shkollave, përgjigjja e tyre ishte: Shkolla përzgjedh disa nxënës më të dalluar dhe këta nxënës hyjnë në testin e kuizit, ekipi ynë harton këtë test dhe përzgjidhen ata të cilët marrin pikë më shumë. Në pyetjet Si e bëni bashkëpunimin me shkolla? A kërkojnë shkollat ndonjëherë bashkëpunim me ju, apo e bëni vetëm me iniciativën tuaj?, kemi marrë këto përgjigje: Ne i ftojme shkollat, por ka raste, shumë rrallë, që mësimdhënësit dëshirojnë të sjellin klasën në kuiz. Në pyetjet A ka kuizi përputhshmëri me Kurrikulën shtetërore dhe në cilin ligj bazoheni për përgatitjen e këtij programi, nuk kemi marrë përgjigje.

Moderimi - Komunikimi bëhet me një gjuhë të pastër dhe të afërt me nxënësit. Në këtë emision ka kreativitet, afërsi, tolerancë dhe respekt për nxënës, po ashtu moderatori me përkrahjen dhe motivimin që ka ndaj nxënësve u ndihmon në menaxhimin e emocioneve që kanë gjatë programit, gjë që në disa aspekte ka përputhshmëri edhe me Kurrikulën shtetërore.

Megjithëse Ligji për Komisionin e Mediave parasheh, në nenin 31, në pikën 5, që programet për fëmijë nuk e kanë të lejuar paraqitjen e logove të sponsorizuesve, gjatë emisionit, në transmetimin e tij, shfaqen në çdo emision logot e sponsorizuesve, si dhe reklama. Logot shfaqen në ekranin që gjendet në skenën e kuizit dhe në disa letra (kartonë) që nxënësit zhvillojnë aktivitete përmes tyre. Përveç logove, kuizi po ashtu ndërpritet 3 herë nga 2 minuta me reklamë. Reklammat, të cilat paraqiten, janë: reklammat për smoki, vaj dhe për shumë gjëra ushqimore, të cilat nuk janë të dobishme për shëndetin e fëmijëve.

Emisionet informative që integrojnë tema, kronika, reportazhe dhe dokumentarë për arsim në TV KLAN

Në kuadër të programit të Televizionit Klan ka edhe shumë emisione që transmetojnë dokumentarë, kronika, reportazhe, intervista, prezantime dhe kritika të librave, të shfaqjeve teatrore dhe filmave të ndryshëm që kanë të bëjnë me kulturën, arsimin, teknologjinë dhe muzikën. Në këto emisione ka shumë tema edukative, që kanë qëllim informues. Këto tema nuk janë të përgatitura dhe nuk transmetohen enkas për fëmijë. Një ndër këto emisione është Programi i mëngjesit, emisioni „Ora e Pasdites”, emision kulturor argëtues, dhe qëllimi i këtij emisioni është të zbulojë dhe të kuptojë ngjarjet, dukuritë dhe tendencat që formësojnë shoqërinë. Ky emision shumë herë paraqet tema për arsim. Më 3 prill, në emision flitet për fëmijët me autizëm, ndërsa më vonë 10 minuta i kushtohen një vajze që është talente, e cila këndon me gojë mbyllur. Po ashtu, me datën 25 prill në këtë emision ka qenë një dokumentar dhe diskutim në kuadër të informimit të projektit “Debato për Kulturë”, që ka të bëjë me nxënës dhe me shkolla. Në skemën programore të Klanit mungojnë temat për të cilat do të bëhet fjalë, po ashtu orari i saktë i kësaj teme. Është një emision që nuk transmetohet enkas për fëmijë.

Emision tjetër është ‘Familja ime’, që i kushtohet edukimit të familjeve në raport me fëmijët. Me datën 07.04.2018, në programin ‘Familja ime’, tema e debatit ka qenë “unë jam autik, por nuk jam ndryshe”, që flet për autizmin. Është një emision edukativ, që u kushtohet familjes, mësimeve, edukatorëve dhe prindërve. Është një emision që u

dedikohet të rriturve. Temat debutuese në këtë emision janë për mosha të ndryshme, duke filluar nga mosha 0 deri te adoleshenca.

PËRFUNDIM

Rezultatet e studimit tregojnë se kanalet televizive me frekuencë tokësore dhe një kanal televiziv digjital, qofshin ato publike apo private, investojnë shumë pak në prodhime të programeve për fëmijë me përmbajtje edukativo-arsimore. Përqindja e programeve për fëmijë është pothuajse për emisione garues (kuize), promovim i fëmijëve të talentuar dhe disa emisione muzikore. Për nga përqindja dhe përmbajtja e këtyre programeve nuk ka dallim të madh ndërmjet RTK-së si televizion publik dhe televizioneve të tjera private. Programet shumë pak kanë përmbajtje edukative për fëmijë të kësaj moshe, të cilat nxitin imagjinatën, tolerancën, barazinë, bashkëpunimin dhe ndihmojnë në nxitjen e njohurive në mësimdhënie dhe në kërkime. Po ashtu, mungojnë seritë, dramat dhe filmat vendorë, me përmbajtje edukativo-arsimore. Programet e pakta që janë në dispozicion për fëmijët, janë për moshën 7- 15-vjeçare, por mungojnë emisione për fëmijë 6-vjeçar dhe për parashkollor. Në këto televizione ka reportazhe, tema dhe kronika të ndryshme, që integrojnë tema për arsim, mirëpo këto programe janë për një audiencë më të rritur, dhe nuk janë programe që realizohen enkas për fëmijë.

Në bazë të gjetjeve, themi se programet televizive në televizionet RTK, RT21, KLAN(Kosova) dhe KTV nuk janë të mjaftueshme dhe ndihmojnë shumë pak në edukimin e nxënësve të ciklit fillor dhe të mesëm të ulët. Edhe ato pak programe që janë në dispozicion, janë programe që realizohen vetëm me nxënës të talentuar, ndërsa fëmijët e tjerë shumë rrallë dhe pothuajse asnjëherë nuk i shohim në ekranet tona. Mungesa e përmbajtjeve të programeve edukativo-arsimore në televizionet tona ushtron një ndikim të dëmshëm te fëmijët, për shkak se fëmijët janë të detyruar të shikojnë ato programe që i kanë në dispozicion. RTK-ja si televizioni publik më shumë u kushton hapësirë kohore reklamave se sa këtyre programeve. Televizioni shtetëror, në vend që të angazhohet për të krijuar një “hapësirë të sigurt për fëmijët “ në të cilën ata do të jenë të

pandikuar nga ndikimet komerciale, televizioni RTK përmes reklamave gjen mënyra për përgatitjen e tyre, për t'u marrë me të. Mungesa e programeve edukativo-arsimore të fëmijët që nuk kanë qasje në kanalet televizive satelitore bën një pabarazi të mundësive midis fëmijëve, në aspektin e socializimit, në aspektin informativ për shkencë, kulturë, të aktivitete sportive, si dhe në aspektin e komunikimit, sepse programet televizive janë të dedikuara për t'i mësuar fëmijët në mënyrë indirekte. Mungesa e programeve edukativo-arsimore në televizionet private është si rezultat i asaj se bizneset nuk shprehin interes për t'u promovuar në përmbajtje të tilla, jokomerciale, të cilat janë të kushtueshme dhe përkrahja nuk ekziston. Nga kjo kuptojmë se media në Kosovë trajtohet si biznes dhe nuk ka lehtësime të cilat do të ndihmonin një medium që të orientojë mjetet e tij drejt prodhimit të programeve edukativ-arsimor. Po ashtu në vendin tonë, mungon zhvillimi i nevojshëm i profesionit të moderatorit, si profesion jetik në botën e televizionit.

Sa i përket respektimit të ligjit nga televizionet e monitoruara, rezultatet tregojnë se televizionet në disa nene nuk i respektojnë Ligjin për RTK dhe Ligjin për Komisionin e mediave. Televizioni RTK shumë shpesh nuk e respekton skemën programore, ashtu siç e thotë Ligji për RTK-në. Shumë shpesh ndryshon skemën programore, në emisione për fëmijë, duke i transmetuar mbledhjet e Kuvendit dhe fëmijët tanë i ekspozohen çdo ditë skenës së Kuvendit (politikës).

Ligji i RTK-së ka disa zbrazëtira në raport me programet edukativo-arsimore për fëmijë, i mungojnë disa nene që detyrojnë përqindjen e këtyre programeve, që në shumicën e vendeve rajonale dhe ndërkombëtare rregullimi ligjor apo normativ është me specifik dhe kërkues ndaj televizionit publik për përmbushjen e interesave të fëmijëve.

Televizionet me frekuencë tokësore, qoftë publike apo private, shumë pak kontribuojnë dhe ndihmojnë në ngritjen e cilësisë së arsimit në vendin tonë, konkretisht shumë pak përputhen me kërkesat e Kornizës së Kurrikulës së Kosovës.

Rekomandime

Televizionet të prodhojnë programe edukativo-arsimore me një pjesëmarrje më të madhe të nxënësve, që nxënësit të kenë mundësi të paraqesin sukseset, sfidat dhe vështirësitë në shkolla, si dhe t'u krijohet mundësia e komunikimit edhe nga shtëpitë e tyre;

Të rishikohet dhe të forcohet roli i Ligjit në rregullimin e transmetimeve të programeve me përmbajtje edukativo-arsimore për fëmijë, si dhe përgjegjësia e vetë televizioneve për transmetimin e këtyre përmbajtjeve;

Ligji për RTK-në dhe Ligji për Komisionin e Mediave të përcaktojnë si detyrim sasinë e programit edukativo-arsimor për fëmijë, si dhe të obligojnë televizionet për aplikimin e standardeve të larta profesionale për etikën dhe cilësinë e programeve, pa asnjë përjashtim apo diskriminim të diverzitetëve shoqërore dhe personave me nevoja të veçanta;

Të ngrihet përgjegjësia sociale e transmetuesve, sidomos e televizionit publik në Kosovë, për të plotësuar nevojat dhe interesat edhe të atyre fëmijëve që nuk kanë mundësi të shikojnë televizione satelitore, duke u ofruar një televizion që respekton dhe promovon të drejta pa dallime;

RTK-ja, si televizion shtetëror, të ketë një kanal televiziv me rrjet tokësor, të veçantë për fëmijët;

Institucionet arsimore dhe shoqëria civile të organizojnë tryeza diskutimi rreth praktikave dhe standardeve të programeve për fëmijë, për t'i udhëzuar kanalet televizive për llojin e programeve. Po ashtu, shoqëria, prindërit, edukatorët, mësimdhënësit, organizatat për mbrojtjen dhe të drejtat e fëmijëve të kenë një zë më aktiv dhe kritik në lidhje me programet edukative për fëmijë dhe ligjin për media. Shoqëria nuk duhet të heqë dorë nga përgjegjësia për monitorimin e programeve për fëmijë;

Trajnim specifik për moderatorët (gazetarët), në lidhje me komunikimin me fëmijët dhe në përputhje me normat etike.

Në kuadër të Ministrisë së Arsimit, të Shkencës dhe të Teknologjisë, të krijohet një Qendër për edukimin medial, për të nxitur edukimin e medias dhe zhvillimin e shkathtësive mediatike për fëmijë, për të promovuar hulumtime lidhur me këtë fushë, duke ndjekur zhvillimet ndërkombëtare,

për të shpërndarë informacione për fëmijët dhe mediat, si dhe të jetë përgjegjëse për edukimin dhe trajnimin e atyre që i përgatisin dhe i klasifikojnë programet.

LITERATURA

1. Eron L. (1993). *The Problem of Media Violence and Children's Behavior*. New York, NY: Guggenheim Foundation;
2. Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës /Nr.5. (2012). Ligji për Komisionin e Pavarur të Mediave. Nr.04/L-44.
3. Instituti Shqiptar i Medias, (2011). „Fëmijët dhe Media”, Tiranë.
4. Carlsson, Urie (2002.) “Foreword”. In *Children, Young People and Media Globalisation*, edited by Ceciliavon
5. Feilitzen and Urie Carlsson, 7-11. Göteborg University, Nordicom: *The UNESCO International Clearinghouse on Children, Youth and Media*.
6. Kuvendi i Republikës së Kosovës. (2012) Ligji për Televizionin RTK Nr.04/1-46. Mars, f. 5.
7. Komisioni i Pavarur për Media, (2012) Draft Strategjia, Kalimi i transmetimit analog në atë digjital në Republikën e Kosovës.
8. Musai Bardhyl Godole Jonila, Abdurrahmani Tidita (2011). *Edukimi Mediatik*. Instituti Shqiptar i Medias. Tiranë. (2011,f. 5).
9. Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe Teknologjisë (2011). *Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës*.
10. Pereira, S. M. Pinto / *Making Sense of TV for Children: (2011) The Case of Portugal* Communication and Society Research Centre, University of Minho, Portugal f. 103. *Journal of Media Literacy Education* 3:2 101 – 112
11. Rydin, Ingegerd and Ulrika Sjöberg.(2010). “From TV Viewing to Participatory Cultures. Reflections on Childhood in Transition. In *Children and Youth in the Digital Media Culture*, edited by Ulla Carlsson, 87-101. University of Gothenburg, Nordicom: *The UNESCO International Clearinghouse on Children, Youth and Media*.
12. Sinani Resul (2011) .Moderatori dhe moderimi në televizionin Universiteti AAB-Riinvest. Prishtinë.
13. Schneider, CY (1989). *Children's Television: The Art, the Business, and How it Works*. Illinois: NTC Business Book.
14. Victor C. Strasburger, and Edward Donnerstein, (2013) *Children, Adolescents, and the Media: Issues and Solutions* (Review Article f.135).

Burime nga interneti:

1. (https://sq.wikipedia.org/wiki/RadioTelevizioni_i_Prishtinës)
2. (https://www.google.com/Analiza.televizijskih_programe_za_decu_u_Srbiji_Novembar+2014)